Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2026/1687

13.3.2026

PRIPOROČILO SVETA

z dne 9. marca 2026

o človeškem kapitalu v Evropski uniji

(C/2026/1687)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Evropski steber socialnih pravic, ki so ga leta 2017 ([1]) razglasili Evropski parlament, Svet in Komisija, določa usmeritve za navzgor usmerjeno konvergenco na področju delovnih in življenjskih razmer v EU. Njegovo prvo načelo se glasi: „*Vsakdo ima pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja, da lahko ohrani in pridobi znanja in spretnosti, ki mu omogočajo polno udeležbo v družbi in uspešno obvladovanje prehodov na trgu dela.*“

(2) Sporočilo o kompasu za konkurenčnost ([2]), ki ga je Komisija sprejela januarja 2025, določa načrt za oživitev gospodarske dinamike in okrepitev gospodarske rasti v EU. Spodbujanje spretnosti je opredeljeno kot ključni omogočevalec, pri čemer se priznava, da je visoko usposobljena delovna sila hrbtenica evropskega gospodarstva, gonilo produktivnosti, inovacij in kakovostnih delovnih mest ter omogočevalec pravičnega zelenega in digitalnega prehoda. Komisija je marca 2025 sprejela sporočilo o uniji spretnosti ([3]), ki izpostavlja ključno vlogo človeškega kapitala in v prihodnost usmerjenih spretnosti pri povečanju konkurenčnosti in strateške avtonomije Unije, krepitvi pripravljenosti in podpiranju trajnostne blaginje. Leta 2025 je Komisija objavila tudi dve sporočili o umetni inteligenci (UI), ki izpostavljata ključno vlogo ljudi in spretnosti ([4]) ([5]).

(3) Kot je priznano v sporočilu Komisije o uniji spretnosti ([6]), celostni pristop k usklajevanju politik in okrepljenemu večstranskemu nadzoru v okviru evropskega semestra postavlja okvir za usmerjanje potrebnih strukturnih reform trgov dela, ki temeljijo na sistemih izobraževanja in usposabljanja ter naložbah v razvoj človeškega kapitala.

(4) To priporočilo upošteva delitev pristojnosti med EU in državami članicami na področju izobraževanja in usposabljanja ter zlasti odgovornost držav članic za vsebino poučevanja in organizacijo njihovih sistemov izobraževanja in usposabljanja, kot je določeno v členih 165 in 166 PDEU. Evropska komisija v skladu z vlogo Unije in ciljem iz Pogodb podpira razvoj kakovostnega izobraževanja v državah članicah, spodbuja njihovo sodelovanje in olajšuje vzajemno učenje, s čimer dopolnjuje njihovo ukrepanje.

(5) Od leta 2021 je krovni cilj evropskega sodelovanja na področju izobraževanja in usposabljanja uresničitev evropskega izobraževalnega prostora. V zvezi s tem se izobraževanje in usposabljanje obravnavata celostno, da bi se v celoti izkoristil potencial posameznikov in družbe. Iz nedavnih dokazov je razvidno, da je bilo s sodelovanjem EU v smeri uresničitve evropskega izobraževalnega prostora mogoče zagotoviti pomembne nove ukrepe na ravni EU, podpreti nacionalne reforme in začrtati trajnostne poti za tesnejše evropsko sodelovanje med izobraževalnimi ustanovami. To sodelovanje tako prispeva tudi k razvoju človeškega kapitala.

([1]) UL C 428, 13.12.2017, str. 10.
([2]) Sporočilo Komisije z dne 29. januarja 2025 z naslovom Kompas za konkurenčnost za EU (COM(2025) 30 final).
([3]) Sporočilo Komisije z dne 5. marca 2025 z naslovom Unija spretnosti (COM(2025) 90 final).
([4]) Sporočilo Komisije z dne 9. aprila 2025 z naslovom Akcijski načrt za celino umetne inteligence (COM(2025) 165 final).
([5]) Sporočilo Komisije z dne 8. oktobra 2025 z naslovom Strategija za uporabo umetne inteligence (COM(2025) 723 final), v katerem so predlagani sektorski in medsektorski ukrepi, med drugim o pismenosti na področju umetne inteligence, izpopolnjevanju in preusposabljanju ter zbiranju podatkov o spretnostih, da bi se povečalo uvajanje umetne inteligence v ključnih industrijskih sektorjih in javnem sektorju.
([6]) V skladu z Resolucijo Sveta o izobraževanju in usposabljanju v evropskem semestru: zagotavljanje informiranih razprav o reformah in naložbah (2020/C 64/01).

(6) Namen tega priporočila je dopolniti smernice za politike zaposlovanja držav članic, zlasti z upoštevanjem razsežnosti človeškega kapitala v teh politikah. Priporočilo opredeljuje področja skupnega pomena za EU. Kadar je to ustrezno glede na kontekst posamezne države članice, bodo ta področja pozneje analizirana v poročilih o državah in se lahko obravnavajo v specifičnih priporočilih za države, izdanih kot del cikla evropskega semestra. Ta področja imajo tudi pomembno teritorialno razsežnost, pri čemer v Evropi glede spretnosti in človeškega kapitala obstajajo velike teritorialne razlike.

(7) Države članice vsako leto v Odboru za zaposlovanje v skladu s členom 150 PDEU preučijo vse vidike, povezane z rezultati na področju zaposlovanja v EU, glede na skupno letno poročilo o stanju na področju zaposlovanja v Uniji in o izvajanju smernic za zaposlovanje (člen 148(5) PDEU) ter ob upoštevanju informacij, ki jih prejmejo od držav članic prek njihovih letnih poročil o napredku (ki služijo tudi namenom člena 148(3) PDEU).

(8) EU se spoprijema z nenehnim pomanjkanjem delavcev in spretnosti. To pomanjkanje je precejšnje v vseh državah članicah, regijah in sektorjih ter zadeva podjetja vseh velikosti. Stopnja prostih delovnih mest v EU, ki je merilo za oceno pomanjkanja delovne sile, ostaja visoka, in sicer znaša 2,0 % (tretje četrtletje 2025), in blizu ravni pred pandemijo ([7]). Pomanjkanje usposobljene delovne sile tudi ovira naložbe in inovacije: leta 2023 je 68 % srednjih podjetij poročalo o pomanjkanju spretnosti kot resnem problemu ([8]), leta 2024 pa je 77 % podjetij navedlo, da je pomanjkanje spretnosti oviralo dolgoročne naložbe ([9]).

(9) V nekaterih sektorjih in poklicih vlada veliko pomanjkanje delovne sile in spretnosti po vsej EU. Leta 2024 so najbolj razširjeni deficitarni poklici v EU zadevali tehnične profile v proizvodnji in gradbeništvu (vključno z varilci, elektroinštalaterji v gradbeništvu ipd., monterji in vzdrževalci inštalacij in naprav ter kleparji) in zdravstvene poklice (strokovnjaki za zdravstveno nego, splošni zdravniki in zdravniki specialisti, pomočniki za zdravstveno nego in fizioterapevti, pri čemer je leta 2022 v EU po ocenah primanjkovalo 1,2 milijona zdravnikov, medicinskih sester in babic) ([10]). Istočasno je zgolj 12 % kmetov v EU mlajših od 40 let, kar bi lahko ogrozilo prehransko varnost EU. V prometnem sektorju prav tako močno primanjkuje usposobljene delovne sile za vse načine prevoza (vozniki težkih tovornjakov, vlačilcev, avtobusov in tramvajev ter pomorščaki, zlasti častniki) ([11]), ([12]). Vlada tudi veliko pomanjkanje strokovnjakov za informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), inženirjev gradbeništva in pedagoškega osebja. Strokovnjaki za IKT so predstavljali zgolj 5,0 % delovne sile, kar je precej pod ciljem digitalnega desetletja do leta 2030, ki znaša 10 %, pri čemer je bila zastopanost spolov zelo neuravnotežena. V zvezi z zelenim prehodom je bilo v več državah članicah opredeljenih 24 deficitarnih poklicev, vključno z izolaterji, inženirji gradbeništva ter inštalaterji klimatskih in monterji hladilnih naprav (v 14 državah članicah), tehniki za gradbeništvo (v 12 državah članicah) in krovci (v 11 državah članicah). Evropa bo morala razviti zmogljivosti v ključnih krožnih nalogah, ki se morajo z linearnih sistemov in trgov prilagoditi na krožne. Te spretnosti zadevajo vse ravni, od arhitektov in inženirjev do delavcev za odvoz odpadkov in razvrščevalcev odpadkov.

(10) Tehnološki napredek ter zeleni in digitalni prehod bodo še povečali povpraševanje po novih spretnostih ter zaostrili obstoječe pomanjkanje in neskladja. Zaradi porasta UI, tehnologij obnovljivih virov energije, biotehnologije, potreb glede obrambe, vesolja in varnosti ter kompleksne podatkovne analitike se povečuje povpraševanje po strokovnjakih na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM).

([7]) Povprečna stopnja prostih delovnih mest je med letoma 2013 in 2019 znašala 1,7 %.
([8]) Raziskava Eurobarometer št. 537, 11/2023.
([9]) *EIB Investment Survey 2024: European Union Overview* (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024: pregled za Evropsko unijo) https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240238_econ_eibis_2024_eu_en.pdf.
([10]) Evropska komisija/OECD, *Report on Health at a Glance in Europe 2024* (Poročilo o pregledu zdravstva v Evropi za leto 2024).
([11]) EURES, *Report_on_labour_shortages_and_surpluses_2024* (Poročilo o pomanjkanju in presežkih delovne sile za leto 2024).
([12]) Pomorščaki – Mobilnost in promet – Evropska komisija.

(11) V poročilu o stanju digitalnega desetletja za leto 2025 je izpostavljeno, da se vrzel med povpraševanjem na trgu dela in razpoložljivimi talenti še naprej povečuje, zlasti na področjih, kot so UI, kibernetska varnost, podatkovna analitika in polprevodniške tehnologije. EU bo do leta 2027 potrebovala med 6,2 in 7 milijonov delavcev, povezanih z UI, pri čemer bo približno 60 % delovne sile potrebovalo spretnosti na področju UI ([13]). Na področju kibernetske varnosti je bila ugotovljena vrzel približno 300 000 strokovnjakov, na področju polprevodnikov pa bo glede na sedanje trende potrebnih približno 100 000 novih strokovnjakov. Nacionalni načrti držav članic kažejo vse večji poudarek na digitalnem izobraževanju in vseživljenjskem učenju, vendar prizadevanja ostajajo razdrobljena in neenakomerna, z omejenim doseganjem nizko usposobljenih in premalo zastopanih skupin. EU po projekcijah brez odločnejših skupnih ukrepov in trajnostnih naložb ne bo dosegla ciljev glede digitalnih spretnosti ([14]).

(12) Od leta 2023 se število prestrukturiranj in načrtovanih zmanjšanj števila delovnih mest postopoma povečuje. Različna prestrukturiranja in kratkoročne spremembe so prispevali k vse večjemu zavedanju, da je potrebno nujno ukrepanje. Leta 2024 je bilo po vsej EU načrtovano zmanjšanje za približno 65 000 delovnih mest, skoncentriranih v določenih sektorjih in regijah ([15]). Najbolj so bile prizadete avtomobilska industrija, telekomunikacije in poštne storitve. Med letoma 2019 in 2024 je sektor proizvodnje avtomobilov izgubil približno 240 000 delovnih mest po vsej EU ([16]). Pod vse večjim pritiskom je tudi evropski jeklarski sektor, v katerem je bilo leta 2024 ukinjenih 18 000 delovnih mest, v kemijskem sektorju pa se je v letih 2023 in 2024 število delovnih mest zmanjšalo za približno 15 000. To je še zlasti zaskrbljujoče glede na ključno vlogo tega sektorja v krepitvi obrambnih in vesoljskih zmogljivosti. Na splošno motnje v trgovinskih tokovih, oslabljeno svetovno povpraševanje in višji stroški energije negativno vplivajo na trg dela.

(13) Prehod na podnebno nevtralnost, ki že vpliva na rast zaposlovanja, naj bi do leta 2030 ustvaril od 1 do 2,5 milijona dodatnih delovnih mest, če ga bodo spremljale učinkovite politike. V aktu o neto ničelni industriji ([17]) je ocenjeno, da se bo število proizvodnih delovnih mest v neto ničelnih industrijah do leta 2030 povečalo za 350 000. Poleg tega je za uresničitev ciljev EU za leto 2030 v zvezi z vetrno in sončno energijo potrebnih približno 130 000 do 145 000 dodatnih usposobljenih delavcev ter s tem povezane naložbe v spretnosti v višini 1,1 do 1,4 milijarde EUR do leta 2030. Do leta 2035 naj bi se sprostilo 4,2 milijona delovnih mest v gradbeništvu. To vključuje zamenjavo delavcev, ki zapustijo sektor, in 88 000 novih delovnih mest, ki bodo nastala tudi zaradi prenove stavb ([18]). Pričakuje se, da bodo tudi oborožene sile in obrambna industrija znatno povečale število zaposlenih, zlasti oseb s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM) ter s končanim poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem.

(14) Znatno pomanjkanje delovne sile in spretnosti v navedenih sektorjih in regijah po vsej EU se bo v prihodnjih letih verjetno še okrepilo zaradi staranja prebivalstva in vse večjega povpraševanja po delovni sili v sektorjih, ki so za EU strateško pomembni, kot so (i) napredne digitalne tehnologije; (ii) prehod na čisto energijo in razogljičenje industrije, vključno s krožnim gospodarstvom; (iii) zdravstvo in biotehnologija, kmetijstvo in ribištvo/akvakultura in biogospodarstvo ter (iv) obrambna industrija in vesolje. Ti izzivi bodo močno obremenili gospodarstva in trge dela, zaradi česar so nujno potrebni proaktivni ukrepi. Zato je ključnega pomena, da se danes obdrži in okrepi človeški kapital EU z usmerjenimi in prožnimi politikami ter naložbami v izobraževanje, usposabljanje ter izpopolnjevanje in preusposabljanje, in sicer v skladu z ustreznimi industrijskimi politikami. S spodbujanjem razvoja delovne sile, ki je opremljena za sprejemanje tehnološkega napredka, prilagajanje spreminjajočim se potrebam industrije in izkoriščanje nastajajočih priložnosti, lahko EU ne zgolj ublaži sedanje in prihodnje vrzeli v delovni sili in spretnostih, temveč tudi okrepi svojo dolgoročno gospodarsko odpornost in svetovno konkurenčnost. Poleg tega lahko tudi dostop do cenovno dostopnih stanovanj olajša mobilnost delovne sile in izobraževalno mobilnost ter podpre razvoj človeškega kapitala in konkurenčnosti.

([13]) Oblikovanje in krepitev evropskih talentov na področju umetne inteligence, 2025.

([14]) V poročilu o stanju digitalnega desetletja za leto 2024 je ocenjeno, da naj bi brez nadaljnjih ukrepov do leta 2030 vsaj temeljne digitalne spretnosti imelo zgolj 59,8 % odraslih, kar je precej pod ciljem 80 %.

([15]) Evropska komisija: Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, *Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2025* (Gibanje trga dela in plač v Evropi – Letni pregled za leto 2025), Urad za publikacije Evropske unije, 2025, https://data.europa.eu/doi/10.2767/1810636.

([16]) Eurostat, [lfsa_egan22d] *Employed persons by detailed economic activity (NACE Rev. 2 two-digit level) (2008-2026)* (Zaposleni glede na podrobno gospodarsko dejavnost) (dvomestna raven NACE Rev. 2) (2008–2026).

([17]) Uredba (EU) 2024/1735 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o vzpostavitvi okvira ukrepov za krepitev ekosistema proizvodnje neto ničelnih tehnologij Evrope in spremembi Uredbe (EU) 2018/1724.

([18]) Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (Cedefop) (2023). *The greening of the EU construction sector: skills intelligence* (Ozelenitev gradbenega sektorja EU: zbiranje podatkov o spretnostih). *Data insights series* (Serija vpogledov v podatke).

(15) Evropski sistemi izobraževanja in usposabljanja se srečujejo z izzivi pri zagotavljanju trdne podlage spretnosti, ki omogoča aktivno udeležbo na trgu dela, vsem učečim se, zlasti tistim s prikrajšanim socialno-ekonomskim ozadjem, pa tudi nizkokvalificiranim osebam, migrantom, invalidom in Romom. Uspešnost pri matematiki, branju in naravoslovju se je v zadnjih desetletjih zmanjšala, pri čemer je bilo leta 2022 približno 30 % 15-letnikov poduspešnih pri matematiki, 25 % pa pri branju in naravoslovju. Leta 2022 je bilo pri branju, matematiki ali naravoslovju uspešnih zgolj 16 % prikrajšanih učencev, kar je zmanjšanje v primerjavi z 21 % leta 2015 ([19]). Pri učencih z migrantskim ozadjem je dvakrat večja verjetnost, da bodo sistem izobraževanja in usposabljanja zapustili z nizkimi kvalifikacijami ali brez njih ([20]). Te izzive še zaostrujejo razlike pri dostopu do kakovostnega in vključujočega izobraževanja in usposabljanja v manj razvitih regijah ter na prikrajšanih, podeželskih in oddaljenih območjih. Več kot 40 % osmošolcev nima temeljnih digitalnih spretnosti ([21]). Krepitev digitalnih spretnosti je bistvena za uspešno digitalno preobrazbo, tudi z uporabo digitalnega učenja in orodij za testiranje ter učinkovito, odgovorno, vključujočo in etično uporabo UI. Obenem bo treba pozornost nameniti morebitnim škodljivim posledicam uporabe digitalnih naprav, zlasti za mlajše učence. Težave v otroštvu se prenašajo tudi v odraslost: petina odraslih ima težave z branjem in pisanjem. Izobraževanje in usposabljanje imata ključno vlogo pri pripravi učečih se, da postanejo aktivni državljani, sodelujejo v demokratičnem življenju, prepoznavajo napačne informacije ter varno, odgovorno in trajnostno uporabljajo digitalne tehnologije. 73 % mladih (15–30 let) je navedlo, da so z izobraževanjem pridobili potrebno stopnjo spretnosti za odkrivanje dezinformacij.

(16) Kljub visoki stopnji delovne aktivnosti nedavnih diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja (PIU) (štirje od petih leta 2024) se PIU in vajeništva še vedno soočajo z izzivi glede privlačnosti, pri čemer se veliko poklicnih programov spopada s stereotipi in na splošno nizkim družbenim priznavanjem. Leta 2023 je bilo po vsej EU v programe STEM vpisanih 3,75 milijona dijakov in študentov PIU, kar predstavlja 36,3 % vseh učencev oziroma dijakov PIU na srednji ravni. To je še vedno daleč od cilja na ravni EU, predlaganega v strateškem načrtu Komisije za izobraževanje na področju STEM, tj. vsaj 45 % do leta 2030, kar bi ob sedanjih ravneh vpisa pomenilo, da bi se na področja STEM usmerilo dodatnih 900 000 učencev oziroma dijakov PIU. V PIU na srednji ravni so učenke oziroma dijakinje znatno premalo zastopane na področjih STEM.

(17) Na ravni terciarnega izobraževanja je kljub velikemu zanimanju za številna področja STEM približno polovica držav članic med letoma 2015 in 2023 zabeležila upad vpisa v programe STEM, v katere je zdaj vpisanih 26,9 % študentov, kar je daleč od cilja za leto 2030, ki ga je predlagala Komisija v strateškem načrtu za izobraževanje na področju STEM, tj. vsaj 32 % študentov na terciarni ravni, vpisanih na področja STEM. V primerjavi z drugimi naprednimi gospodarstvi ima EU drugi najnižji delež diplomantov terciarnega izobraževanja na področju STEM na tisoč mladih (tj. 14,3). Na doktorski ravni so skoraj štirje od desetih študentov vpisani na področja STEM, vendar samo zelo majhen delež na področje IKT. Premajhna zastopanost žensk na področju STEM ta problem še zaostruje. IKT je področje izobraževanja z najnižjo udeležbo žensk, saj ima zgolj petino študentk. Osip v visokošolskem izobraževanju je še vedno zaskrbljujoč, zlasti na prvi stopnji, pri čemer zgolj 63 % študentov terciarnega izobraževanja diplomira na področju STEM v treh letih od teoretičnega konca.

(18) Pomanjkanje usposobljenih učiteljev v številnih državah članicah, regijah, mestih ter na oddaljenih in podeželskih območjih pomeni veliko tveganje za kakovost izobraževanja. Leta 2024 je približno petina učiteljev ([22]) delala v šolah, ki so se spopadale s pomanjkanjem usposobljenih učiteljev, kar je omejevalo kakovostno poučevanje. Zaradi starajoče se učiteljske delovne sile se bo poleg tega v prihodnjih letih zmanjšalo število razpoložljivih učiteljev. Leta 2023 je bilo 25 % učiteljev od primarne do višje sekundarne stopnje starih 55 let ali več (kar je več kot 1 300 000). Poleg tega zaznana premajhna privlačnost in družbeno vrednotenje učiteljskega poklica, pa tudi nizki zaslužki (v primerjavi z drugimi poklici, do katerih diploma iz poučevanja omogoča dostop), prispevajo k pomanjkanju učiteljev po vsej EU. K tem izzivom prispeva akutno pomanjkanje učiteljev na področju STEM. Premajhna privlačnost nekaterih območij prav tako lahko vpliva na zadržanje učiteljev na prikrajšanih, podeželskih in oddaljenih območjih. Dodatna skrb je pripravljenost učiteljev, da se ukvarjajo z učenci z invalidnostmi in/ali posebnimi izobraževalnimi potrebami in/ali socialno-ekonomsko prikrajšanimi učenci. Poleg tega so nedosledna uporaba tehnologije v šolah, nezadostno ocenjevanje digitalnih spretnosti in različna pripravljenost učiteljev ovirali izboljšanje stopenj digitalnih spretnosti med mladimi, in to kljub večjim naložbam v digitalno infrastrukturo in izobraževanje v vseh državah članicah in regijah.

([19]) Glej Program OECD za mednarodno primerjavo dosežkov učencev (PISA).
([20]) Eurostat, [edat_lfse_02] *Early leavers from education and training by country of birth* (Zgodnja opustitev izobraževanja in usposabljanja po državah rojstva).
([21]) Glej *International Computer and Information Literacy Study* (Mednarodna študija računalniške in informacijske pismenosti) (ICILS).
([22]) V 22 državah članicah EU, ki so sodelovale v raziskavi TALIS 2024. OECD (2025), *Results from TALIS 2024: The State of Teaching* (Rezultati raziskave TALIS 2024: Stanje na področju poučevanja), TALIS, OECD Publishing, Pariz, https://doi.org/10.1787/90df6235-en.

(19) Usklajevanje programov izobraževanja in usposabljanja s spreminjajočim se povpraševanjem na trgu dela ostaja izziv za sisteme izobraževanja in usposabljanja po vsej EU. Akademije za sektorske spretnosti in podobne pobude, h katerim se poziva tudi v sporočilu z naslovom Dogovor o čisti industriji ([23]), lahko podprejo razvoj ustreznih učnih vsebin in učnih programov ([24]). Nekatere države članice so izvedle ustrezne reforme, vendar še vedno obstajajo velike razlike med kompetencami, ki jih pridobijo učeči se, in kompetencami, ki jih zahtevajo delodajalci. Za 90 % delovnih mest so na primer potrebne temeljne digitalne spretnosti, vendar ima te samo 55,6 % odraslih v EU. To je problem tudi pri mladih v EU. Glede na to, da 42,5 % osmošolcev nima zadostnih temeljnih digitalnih spretnosti, je potreben velik napredek, da bi dosegli cilj EU, tj. manj kot 15 % ([25]). S porastom UI je temeljna digitalna pismenost vse bolj nezadostna, na vse več novih začetnih delovnih mestih za mlade diplomante pa se zahtevajo napredne spretnosti na področju UI ter kritično in strateško razmišljanje. Glede na to neskladje med spretnostmi, ki jih potrebuje trg dela, in razpoložljivimi spretnostmi je ključno zagotavljanje relevantnosti PIU za trg dela, tudi z aktivno udeležbo socialnih partnerjev, to pa velja tudi za visokošolsko izobraževanje. Študijski programi imajo pomembno vlogo pri odzivanju na spreminjanje v prihodnost usmerjenih, večdisciplinarnih in medsektorskih potreb po spretnostih, kar je bistveno za razvoj in izkoriščanje novega znanja in tehnologij. Kar zadeva mlade, vključevanje učenja na delu v programe izobraževanja in usposabljanja na splošno poveča zaposljivost diplomantov: stopnja delovne aktivnosti nedavnih diplomantov PIU, ki so bili vključeni v učenje na delu, je leta 2024 znašala 84,3 %, v primerjavi z 69,7 % med tistimi, ki vanj niso bili vključeni ([26]).

(20) Vseživljenjsko učenje, vključno z izpopolnjevanjem in preusposabljanjem, je bistvenega pomena, da lahko posamezniki držijo korak s hitro spreminjajočim se trgom dela, vključno s prehodi iz sektorjev v zatonu v tiste v vzponu. Vendar je bilo leta 2022 v učenje v preteklem letu vključenih zgolj 39,5 % odraslih, kar je več kot 20 odstotnih točk pod krovnim ciljem EU, ki znaša 60 % do leta 2030 ([27]). Delež udeležbe nizko usposobljenih odraslih, ki bi imeli od usposabljanja največ koristi, je bistveno manjši (11,3 %). Udeležba je nižja v manj razvitih regijah in na območjih, ki stagnirajo, vključno s podeželskimi in oddaljenimi območji, ter v ranljivih skupinah, ki se srečujejo z dodatnimi ovirami pri dostopu do usposabljanja. Da bi vseživljenjsko učenje postalo oprijemljiva resničnost za vse, je treba nujno premostiti to vrzel, za kar je potrebno pospešeno in usklajeno ukrepanje držav članic, podjetij in socialnih partnerjev, in sicer ob spoštovanju njihove vloge in avtonomije. Stopnje finančne pismenosti so v EU zdaj zelo nizke. Glede na raziskavo Eurobarometer iz leta 2023 ima okoli četrtina (26 %) državljanov EU visoko stopnjo finančnega znanja.

(21) Vseživljenjsko svetovanje ima odločilno vlogo pri omogočanju posameznikom, da obvladujejo poklicne prehode in se prilagajajo spreminjajočim se razmeram na trgu dela. Vseživljenjsko svetovanje je stalen proces, ki državljanom vseh starosti omogoča, da prepoznajo svoje sposobnosti, kompetence in interese, sprejemajo informirane odločitve o izobraževanju, usposabljanju in poklicu ter upravljajo svoje individualne življenjske poti. Vključevanje vseživljenjskega svetovanja v strategije vseživljenjskega učenja krepi spretnosti upravljanja poklicne poti, olajšuje dostop do svetovalnih storitev za vse državljane ter omogoča zagotavljanje kakovosti in usklajevanje med deležniki. Ta načela so bistvena za podporo razvoju človeškega kapitala ter spodbujanje odpornosti in prilagodljivosti ob tehnološkem, zelenem in demografskem prehodu. Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o individualnih učnih računih vključuje izjavo, da je svetovanje del širših omogočitvenih okvirnih pogojev za učinkovito uveljavljanje individualnih pravic do usposabljanja. Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o evropskem pristopu k mikrodokazilom vključuje ključno načelo o svetovanju.

(22) Za sisteme izobraževanja in usposabljanja, ki bodo kos prihodnjim izzivom, je potrebno ustrezno financiranje. Neukrepanje je drago: letni družbeni stroški oseb, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, bodo do leta 2030 na svetovni ravni znašali 6 bilijonov USD ([28]). Vse nižje stopnje temeljnih spretnosti med mladimi bi lahko zmanjšale dolgoročno rast večfaktorske produktivnosti za približno 3 % v državah OECD. Naložbe v človeški kapital, vključno z zdravjem prebivalstva in politikami, ki ga podpirajo, prispevajo k večji produktivnosti in trajnostni gospodarski rasti.

([23]) Sporočilo Komisije z dne 26. februarja 2025 z naslovom Dogovor o čisti industriji: skupni načrt za konkurenčnost in razogljičenje (COM(2025) 85 final).

([24]) V letnih poročilih programa Digitalno desetletje so določene ključne reforme, ki jih morajo države članice izvesti za reševanje izzivov na tem področju.

([25]) Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti (ICILS) za leto 2023, ki jo je izvedlo Mednarodno združenje za ocenjevanje uspešnosti izobraževanja (IEA).

([26]) Na podlagi evropske ankete o delovni sili, posebni izvleček podatkov.

([27]) Udeležba v učenju odraslih, razen vodenega usposabljanja na delovnem mestu, v skladu z anketo o izobraževanju odraslih.

([28]) Brunello, G., Rocco, L., Eck, M., 2024, *The price of inaction: the global private, fiscal and social costs of children and youth not learning* (Cena neukrepanja: globalni zasebni, fiskalni in družbeni stroški neizobraževanja otrok in mladih), UNESCO.

(23) Glede na preobrazbene izzive, s katerimi se sooča EU, zgolj javnofinančni odhodki ne morejo pokriti potreb po izpopolnjevanju in preusposabljanju. Pri odraslih je glavna oblika učenja usposabljanje, povezano z delovnim mestom (štirje od petih učečih se odraslih leta 2022). Takšno usposabljanje večinoma financirajo delodajalci (skoraj 90 % vsega učenja odraslih, povezanega z delovnim mestom). Vendar tretjina podjetij svojemu osebju ne zagotavlja tečajev ali drugih oblik usposabljanja, pri čemer kot eno glavnih ovir navajajo stroške (poleg delovne obremenitve in časovnih omejitev). S spodbujanjem učinkovite zasebne porabe za spretnosti, med drugim s povezovanjem javnih naročil z zavezami glede usposabljanja, se podjetja spodbuja, da prevzamejo večjo odgovornost za razvoj spretnosti svoje delovne sile. Pravila o državni pomoči omogočajo podporo za usposabljanje, izpopolnjevanje in preusposabljanje s strani ponudnikov storitev, vključno z malimi in srednjimi podjetji, če so izpolnjeni ustrezni pogoji. Sporočilo o uniji spretnosti poziva k oceni zadevnih predpisov, da bi zagotavljali boljše spodbude za industrijo, vključno s socialnim gospodarstvom, za vlaganje v izpopolnjevanje in preusposabljanje delavcev. Javno-zasebna partnerstva lahko mobilizirajo dodatne naložbe v spretnosti in spodbujajo sodelovanje ter zagotavljajo boljše spodbude za industrijo, vključno s socialnim gospodarstvom, za vlaganje v izpopolnjevanje in preusposabljanje delavcev ter spodbujanje sodelovanja.

(24) Kljub znatnim javnim naložbam v začetno izobraževanje v zadnjih nekaj desetletjih je kakovost izobraževanja v nekaterih državah članicah in regijah stagnirala ali pa se je poslabšala. Da bi karseda povečali uspešnost in učinkovitost naložb v izobraževanje, usposabljanje in spretnosti, so ključnega pomena ocene učinka in vrednotenja, ki se po možnosti izvedejo pred izvajanjem, med njim in po njem, ki vključujejo vse ustrezne deležnike ter pri katerih se, kadar je mogoče, uporabijo pravočasni in zanesljivi upravni podatki ([29]). Z vzpostavitvijo vozlišča znanja o socialnih naložbah ter vključitvijo mednarodno dogovorjenih (UNECE) satelitskih računov za izobraževanje in usposabljanje ([30]) v nacionalne račune se lahko izboljša ocenjevanje politik in zagotovi natančnejša količinska opredelitev donosnosti naložb v človeški kapital. Komisija je ustanovila tudi učni laboratorij za naložbe v kakovostno izobraževanje in usposabljanje ([31]), ki države članice podpira pri izvajanju ocen politik na področju izobraževanja in usposabljanja, da bi bili njihovi javnofinančni odhodki na teh področjih stroškovno učinkovitejši in bolj podprti z dokazi.

(25) Dostopni, lahko razumljivi, usmerjeni in posodobljeni podatki o spretnostih so bistveni za uspešne politike izobraževanja in usposabljanja, ki bodo kos prihodnjim izzivom. Vendar je zbiranje podatkov o spretnostih v EU še vedno razdrobljeno, kar ovira dobro informirano odločanje. Čeprav države članice uporabljajo metode napovedovanja potreb po spretnostih, ostajajo znatni izzivi, med drugim raznolike taksonomije, kompleksnost podatkovnih virov in metod ter omejitve v smislu zanesljivosti in granularnosti podatkov, kar lahko omeji uporabnost informacij. Napovedi prihodnjega povpraševanja po določenem poklicu se znatno razlikujejo, kar odraža različne predpostavke o obsegu avtomatizacije nalog ter širšem gospodarskem in demografskem kontekstu. Za bolje informirano politiko je potrebno primerjanje in združevanje teh virov.

(26) Skoraj vsak tretji zaposleni v EU dela na delovnem mestu, ki ne ustreza njegovim spretnostim, kar kaže na neoptimalno izkoriščanje potenciala delovne sile. Priznava se pomen ohranjanja standardov kakovosti za zaščito ciljev splošnega interesa in skladnosti s pravom EU, vendar prestroga regulacija nekaterih poklicev in zapleteni postopki priznavanja ustvarjajo vstopne ovire in zmanjšujejo mobilnost na trgu dela. To prispeva k neskladju v spretnostih in k pomanjkanju delovne sile na nacionalni ravni in ravni EU.

(27) Evropski delodajalci imajo težave pri zaposlovanju delavcev iz držav zunaj EU. Manj kot desetina malih in srednjih podjetij je v odziv na pomanjkanje spretnosti zaposlila delavce iz tretjih držav, večini tistih, ki so to storila, pa se je postopek zdel zapleten. Državljani tretjih držav se pogosto srečujejo z razdrobljenimi in počasnimi postopki priznavanja njihovih kvalifikacij ter imajo težave s previsoko usposobljenostjo in neskladjem v spretnostih. Ravni previsoke usposobljenosti so za državljane tretjih držav lahko dvakrat višje kot za državljane EU –

PRIPOROČA, da države članice v obdobju 2026–2027 v skladu z nacionalnimi pristojnostmi in ob upoštevanju nacionalnih okoliščin ukrepajo, tako da:

([29]) Glej Sklepe Sveta o vlogi politik trga dela in spretnosti ter socialnih politik za odporna gospodarstva, 20. junij 2024, in prostovoljna vodilna načela za države članice EU za ocenjevanje gospodarskih učinkov reform in naložb na področju politik trga dela in spretnosti ter socialnih politik. Junij 2024.

([30]) Satelitski računi so dodatni okviri, ki razširjajo osrednje nacionalne račune z zagotavljanjem dodatnih podrobnosti o posameznih področjih. Satelitski računi za izobraževanje in usposabljanje količinsko opredeljujejo naložbe v človeški kapital z merjenjem odhodkov za formalno izobraževanje, poklicno usposabljanje in neformalno učenje.

([31]) https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/learning-lab.

1. odpravijo pomanjkanje spretnosti v strateških sektorjih

— usmerjajo ukrepe za odpravo pomanjkanja spretnosti s poudarkom na poklicih, za katere so potrebne zlasti spretnosti s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM), vključno z IKT in UI, v sektorjih, ki so strateško pomembni za konkurenčnost in odpornost (kot so digitalna in čista tehnologija, krožno gospodarstvo in razogljičenje industrije, zdravstvo in biotehnologija, kmetijstvo in ribištvo/akvakultura, biogospodarstvo, obrambna industrija in vesolje);

— okrepijo hitro ter dolgoročnejše zagotavljanje spretnosti, ki bodo kos prihodnjim izzivom in relevantne za trg dela, na strateško pomembnih področjih, in sicer s spodbujanjem partnerstev med izvajalci izobraževanja in usposabljanja, javnimi službami za zaposlovanje, socialnimi partnerji in posameznimi podjetji ter javnimi organi, tudi na regionalni in lokalni ravni;

— zmanjšajo vstopne ovire za regulirane poklice in sprejmejo ukrepe za spodbujanje hitrejšega priznavanja kvalifikacij v strateških sektorjih za državljane EU in državljane tretjih držav ob hkratnem ohranjanju standardov kakovosti;

2. okrepijo temeljne spretnosti za vzpostavitev trdne podlage za večjo konkurenčnost

— okrepijo pridobivanje spretnosti na področju pismenosti, matematičnih (vključno s finančno pismenostjo), naravoslovnih, digitalnih in državljanskih spretnosti od zgodnjega otroštva in skozi celotno obdobje odraslosti ter na vseh ravneh in v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja, pri čemer naj se posebna pozornost nameni socialno-ekonomsko prikrajšanim skupinam in invalidom, obenem pa podpirajo najbolj nadarjeni; sprejmejo ukrepe za doseganje ciljev na ravni EU, dogovorjenih v okviru evropskega izobraževalnega prostora, glede učencev do 15. leta starosti, ki so poduspešni na področju temeljnih spretnosti;

— zagotovijo pravičen dostop do visokokakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok kot sredstva za zmanjšanje vrzeli pri dosežkih;

— zagotovijo ustrezne spodbude za povečanje privlačnosti učiteljskega poklica, zlasti za predmete s področja STEM; podprejo začetni in stalni strokovni razvoj na vseh ravneh, tudi vključujoče pristope poučevanja, ki upoštevajo vidik spola;

— okrepijo digitalne spretnosti učencev, dijakov in študentov, vajencev ter udeležencev vseživljenjskega učenja, vključno s pismenostjo na področju umetne inteligence (UI), skupaj s kritičnim razmišljanjem, uporabljajo orodja za testiranje digitalnih spretnosti za spremljanje napredka ter usposobijo učitelje za tehnološko podprto učenje; spodbujajo učinkovito, odgovorno, vključujočo in etično uporabo UI;

— opredelijo izzive in obravnavajo vpliv uporabe digitalnih naprav na učno uspešnost ter duševno in telesno dobro počutje;

3. okrepijo poklicno izobraževanje in usposabljanje (PIU)

— povečajo kakovost in privlačnost PIU in vajeništev, med drugim z odpravljanjem negativnega dojemanja, krepitvijo vključevalnosti za prikrajšane skupine in odpravljanjem spolnih stereotipov, zlasti v programih na področju STEM;

— oblikujejo in izvajajo politike ali strategije za povečanje deleža dijakov v začetnem PIU na srednji ravni, vpisanih na področja STEM, zlasti deleža dijakinj, ter doseganje vsaj 12 % ([32]) učečih se v PIU z učno izkušnjo v tujini;

— spodbujajo zadostno število zlasti učiteljev in mentorjev na področju STEM ter zagotavljajo spodbudo za učenje na delu v sodelovanju s podjetji;

4. izboljšajo rezultate terciarnega izobraževanja na področju STEM

— povečajo zmogljivost, ustreznost in privlačnost programov terciarnega izobraževanja na področju STEM (vključno z višjimi poklicnimi programi) za mlade, zlasti na področjih IKT in UI, področjih z velikim pomanjkanjem delovne sile in spretnosti ter strateških področjih; spodbujajo ukrepe za opolnomočenje študentk na teh področjih;

— spodbujajo pismenost na področju UI ter kritično in strateško razmišljanje diplomantov, pospešujejo trans-disciplinarne pristope in povečajo internacionalizacijo programov na terciarni ravni na področju STEM (vključno z višjimi poklicnimi programi), zlasti s skupnimi transnacionalnimi programi;

([32]) Glej priporočilo Sveta z dne 13. maja 2024 „Evropa in mobilnost“ – priložnosti za učno mobilnost za vsakogar.

5. vlagajo v izobraževanje, usposabljanje in spretnosti

   — spodbujajo uspešne in učinkovite javnofinančne odhodke za izobraževanje in spretnosti, sorazmerne z opredeljenimi izzivi in dogovorjenimi cilji, tudi z uporabo skladov kohezijske politike, vključno z Evropskim socialnim skladom plus;

   — spodbujajo zasebne naložbe v kakovostno izpopolnjevanje in preusposabljanje ter uporabo sklopa politike za socialne naložbe in spretnosti InvestEU ter zagotovijo sinergije z javnimi naložbami;

   — redno spremljajo in ocenjujejo naložbe v izobraževanje in spretnosti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni z uporabo zanesljivih in prilagojenih metodologij za oceno učinka in vrednotenje, pri čemer se izogibajo nepotrebnemu upravnemu bremenu; se po potrebi oprejo na prostovoljna vodilna načela, ki jih je potrdil Svet ([33]), da bi prispevali k oblikovanju politik, podprtemu z dokazi;

   — zagotovijo uporabo upravnih podatkov za oceno uspešnosti in učinkovitosti javnofinančnih in zasebnih odhodkov za izobraževanje in usposabljanje;

6. zbirajo podatke o spretnostih za obvladovanje prehodov na trgu dela

   — razvijejo in uporabljajo metodologije za uporabo velepodatkov in UI za boljše in pravočasnejše zbiranje podatkov o spretnostih, z opiranjem na obstoječe kvantitativne in kvalitativne vire podatkov o spretnostih in njihovim dopolnjevanjem;

   — nadalje vključujejo zbiranje podatkov o spretnostih in povečajo njihovo redno uporabo pri (ponovni) zasnovi nacionalnih, regionalnih in lokalnih strategij za spretnosti in gospodarski razvoj na področjih vseživljenjskega kariernega svetovalnega dela, preusmeritve in prehodov med zaposlitvami, pa tudi pri zasnovi in oblikovanju programov izobraževanja in usposabljanja, ki bodo kos prihodnjim izzivom.

V Bruslju, 9. marca 2026

Za Svet

predsednik

M. MOUSHOUTTAS

([33]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10779-2024-INIT/sl/pdf.